

**Biblija – Stari Zavjet 2019./2020.
ponedjeljak 11:15, srijeda 10:15,
ECTS 6, amdg.ffrz.hr → nastava**

Proročke knjige

prorok – נביא *nabî'* [navi]

proroci – נביאים *n^ebî'îm* = središnji dio HB

proročica – נביאה *n^ebî'â*

Sveto pismo;

B. Lujić, *Starozavjetni proroci*

Znak raspoznavanja

- 1. נביא *nabi* – “titula”, ID
- 2. ראה *ro'ê* – onaj koji gleda, usp. Post 1
 - Npr. Samuel (1 Sam 9,19):
 - “...sve ću ti kazati što ti je na srcu”
- 3. חזן *hozê* – onaj koji ima viđenje
 - Npr. Gâd (2 Sam 24,11)
 - Davidov “vidjelac”
 - חזן *hazâ* vidjeti u Am 1,1
 - “riječi... koje je motrio”
- προφήτης ⇔ ψευδοπροφήτης (LXX)
- “pisani”/“pisanski” proroci i oni drugi

“Formule”

- **1. Proročka formula** (o dolasku Riječi) npr. Jon 1,1:
 - “i dođe (mu) riječ Gospodnja”
 - ... יהוה אל דבר ויהי *vajehî d'el* 'Adonaj 'el...
 - “Riječ Jahvina dođe Joni...”
- **2. Glasnička formula:**
 - “Gospodin ovako govori”
 - יהוה אמר כה *kô 'amar* 'Adonaj npr. Iz 43,1
 - “Ovako govori Jahve... Ne boj se, ti si moj!”
- **3. Riječ Gospodnja:** יהוה נאם *n'um* 'Adonaj npr. Jr 31,31
 - “Evo dolaze dani – riječ je Jahvina – sklopit ću novi savez...”

Proroci i proročice

□ Petoknjižje:

- Abraham, Mirjam, Mojsije

□ Povijesne knjige: npr.

- Debora (Suci)
- Natan, Gâd, Ahija (Sam)
- Ilija i Elizej, Mihej ben Jimla, Hulda (Kr)

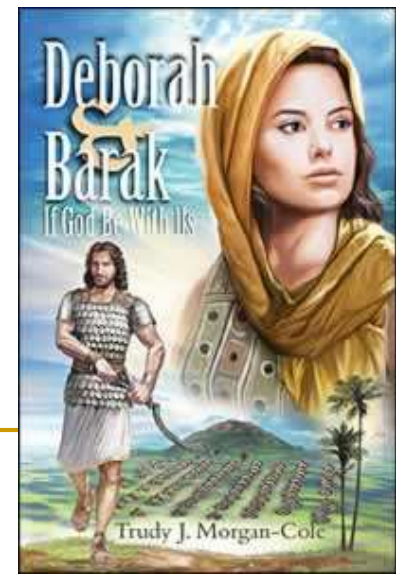
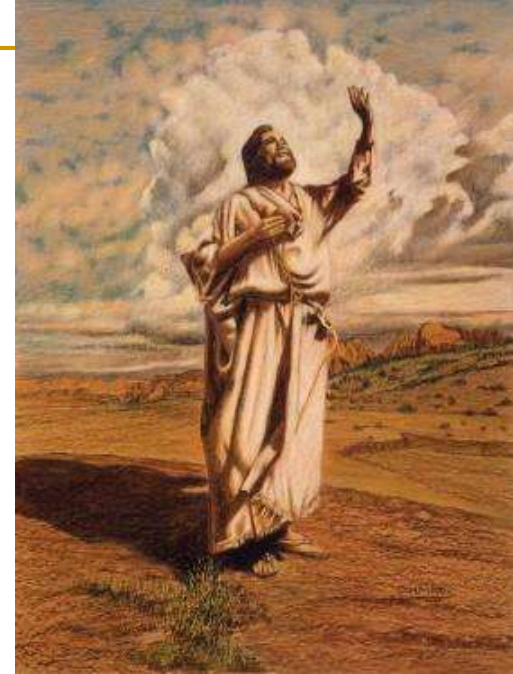
■ Proroci – pisci:

□ Veliki:

□ Iz, Jr, Ez + Dn (LXX),

- Ez: lažne proročice

□ i Mali (Zbirka XII: od Hoš do Mal)

Razvoj kanona

- ❑ κανών– mjera
- Hebrejska Biblija: “*proto-kanon*”
- תורה – *Tôrâ* = Zakon (Pouka)
- נביאים – *Nebi’im* = **Proroci**
 - ❑ → Povijesne + **Proročke knjige**
- כתובים – *Ketubim* = Spisi
 - ❑ Od stvaranja (Post 1) do novog stvaranja (npr. Iz 66) tj. posljednjih vremena (npr. Dn 12)
- Septuaginta, LXX = “deutero-kanon”
 - ❑ doprinos LXX – jezik, raspored, knjige: Proroci na kraj
 - ❑ + 7 knjiga: Tob, Jdt, 1 i 2 Mak, Mudr, Sir, **Baruh** + dodaci u Dn, Est

U svetoj predaji

- Proročke knjige
- 2. dio od נביאים *n^ebi'îm*
 - + Dn iz כתובים *k^etubîm*
 - + Bar (+ dijelovi Dn) iz LXX
- Veliki: Iz, Jer, Ez, Dn
- i “mali” proroci:
 - po opsegu spisa
- Knjiga dvanaestorice proroka
 - 12 spisa – jedna knjiga (?)
 - četvrti “veliki” prorok u HB

“Koga da pošaljem?”

Zvanje proroka Izaije u

Iz 6

Proročko zvanje

- Početak “velikih proroka”
 - Koga Izaija vidi u **Iz 6,1.5?**
- “Vidio sam Gospodina” (v1), יהוה (v5)
 - Kakvu funkciju ima Bog u **v5?**
- *kralj*: 6,5 ← 6,1 מַלְאֲכַי *mālak*
 - Gdje se zbiva zvanje? (**v1.4**)
- Svetište (*hekal* v1); hram (4)
 - *Prigovor* (**v5**):
- “čovjek nečistih usana” (v5)
 - *Znak* (**v6s**):
- Užareni ugljen do usana (6s)

- 2x נגה *dosegnuti* (v7)
 - *Nalog* (Iz 6,8s):
- “Koga da pošaljem?... Idi i reci!” (v8s)
 - *Nevolja* (u kontekstu 5,26):
- “narod daleki hita”
 - *Potpورا*:
- Silno viđenje u 6,1–4

Nečistoća i očišćenje

- Tko ima “nečiste usne” u **Iz 6,5**?
- Prorok i narod (v5) –
“zagađena” komunikacija
 - Tumačenje za znak u **v7**?
- Oproštenje=pomirenje: כפר *kipper*
“pokriti” (v7) – usp. Lev 4.16
 - hrv. “pokriti dugove”, “pokrovitelj”...
- שְׁלַח *šalah* poslati (2x v8)
i הֵלַךְ *halak iči* (**v8.9**)
 - “Koga da pošaljem?” – “Pošalji mene!”
 - “Tko će poći?” (v8) – “Idi!” (v9)
- “*nam*” (v8)?
 - božansko zajedništvo (Post 1,26) – serafi (Iz 6,2.6), vojske (v3.5)

The call of Isaiah, Union Congregational Church
Montclair, Tiffany Studios

Proročka zadaća

- Teška zadaća
 - dvostruka Iz 6,9.10
 - riječ (v9):
- slušajte, gledajte
 - nemojte razumjeti (v9)
- “Ispunja se Izaijino proroštvo...” (Mt 13,14)
 - djelo (v10):
- *Zamasti srce, otežaj uši, zalijepi oči*
- A Izaija: vidi, čuje, razumije
 - “Do kada” (6,11)?
- Do opustošenja (6,11)

- Na kraju u 6,13 ←
usp. 3x קדוֹשׁ *qadôš* iz v3
- “sveto sjeme” (6,13) =
– odsjaj Božje svetosti iz 6,3

Knjiga proroka Izaije

- **ישע *ješa'* + יהו *jahû* – Jahve je spasenje**
- **Omiljena: Božje riječi umjetničkim jezikom izravno upućene slušateljima**
 - mnoštvo izreka važnih za duhovnost, npr. 43,1; 49,16
- **imenom sam te zazvao, ti si moj (43,1)**
- **u dlanove sam te svoje urezao (49,16)**
 - Složena:
- **I. dio (“Protoizaija”) c1-39**
 - doba asirske vladavine (8. st. pr. Kr.)
- **II. dio (“Deuteroizaija”) c40-55 – Knjiga utjehe**
 - doba Babilonskog sužanjstva i povratka (6. st.)
- **III. dio (“Tritoizaija”) c56-66 – pogled u budućnost**
 - proslava Jeruzalema (službenica Gospodnja), Božji sud (apokalipsa)

Teološke teme

- *Izravna “božićna” kritika u 1,3:*
- vol i magarac poznaju gospodara (1,3)
 - *Teološki sukob u 14,12 – הילל hêlel:*
- “koji sjaji, bliješti” > “Lucifer”, “svjetlonoša” (14,12)
 - *tko u pjesmi (v. 14,4)?*
 - Kralj babilonski (!) 14,4
 - oholost – *kakva?* (14,13s)
- uspeti se na nebesa (v13)!
 - Babilonska kula (Post 11)
- biti jednak Svevišnjemu (Iz 14,14)

- Božje roditeljske osobine u Iz 64,7; 49,15; 66,13:
- ti si *otac* naš (64,7)
- može li *žena* zaboraviti svoje dojenče... ja tebe zaboraviti neću (49,15)
- *Mati* tješi sina, ja vas tješim... (66,13)

Emanuel

- עִמָּנוּ אֵל *'immánu 'el* Ἐμμανουήλ
- “S nama Bog” (Iz 7,14; Mt 1,23)
- Izrael s Aramom protiv Jeruzalema (Iz 7,1)
- Asirski kralj (7,17.20)
 - Protiv Damaska, Samarije (8,4)
 - Bog nudi kralju (Iz 7,11s):
- znak (אוֹת *'ot* usp. Izl 7,3)
 - Prorok najavljuje (Iz 7,13s):
- Znak Domu Davidovu: *dijete* (v14)
 - pred velesilama (v18): Egipat, Asirija

- Dijete – Bog (Iz 9,5)

Važan za NZ

- Dolazak Isusov u Iz 40,3?
- pripravite put Gospodinu
Iz 40,3 = Mk 1,3
 - Isusovo poslanje u Iz 61,1s?
- “Duh Gospodnji na meni je...” Iz 61,1 = Lk 4,18
 - Evanđelisti primjenjuju i tumače Pisma
 - Sluga Božji u Iz 53,6 i 52,13:
- יהוה je svalio na nj bezakonje nas sviju (Iz 53,6)
- uspjet će sluga moj, podignut će se, uzvisiti i proslaviti (Iz 52,13)
- Kristova smrt i uskrsnuće

Četiri pjesme o Sluzi Jahvinu

- **Komunikacijska struktura teksta**
 - **Iz 42,1-9:**
- **Bog govori o svom miljeniku**
 - **Iz 49,1-6:**
- **sluga izvješćuje o svom poslanju**
 - **Iz 50,4-11:**
- **uzda se u Božju snagu u nevolji**
 - **Iz 52,13-53,12:**
- **zajednica prepoznaje sudbinu sluge Božjega**

